

Institucije, ideje i ideologije

KOMPARATIVNE JAVNE POLITIKE

Uvod

- ▶ Što objašnjava razlike među državama u rezultatu javnih politika ili promjenu politika unutar iste države?
- ▶ Koliko politika (i partije) imaju uticaja na razvoj politika?
- ▶ Strukturni faktori (*modernizacija*) vs. nestrukturni (*agency*)
- ▶ *Kako institucionalni okvir utiče na formulisanje zahtjeva i interesa?
Kakav je karakter zahtjeva i ideološka osnova politika?*

Odnos modernizacije i politike

- ▶ Modernizacija shvaćen kao “linearan” progres
- ▶ Većina teoretičara modernizacije politiku smatra manje relevantnom
- ▶ Neki ipak ističu važnu ulogu demokratizacije u procesu modernizacije
 - ▶ Širenje biračkog prava kao osnov za društveni razvoj
 - ▶ Postojanje kompetitivnog partijskog sistema kao osnove za artikulaciju interesa
 - ▶ Socijalni programi postali mogući tek nakon što su siromašne kategorije dobile institucionalni mehanizam za izražavanje njihovog stava
 - ▶ Problem: prećerana obećanja političara u izbornim kampanjama

Uloga ideologije

- ▶ Teorija modernizacije podrazumijeva da društva postaju sličnija i da su razlike među njima manje važne
- ▶ Ideologija podrazumijeva da su različiti rezultati politika bazirani na političkim razlikama
- ▶ Kirkhajmer: smanjenje društvene polarizacije ide pod ruku sa smanjenjem važnosti ideologije (partije postaju catch-all)
- ▶ Razlozi za smanjenje važnosti ideologije:
 - ▶ Ideološke razlike su postale sve manje
 - ▶ Ideološke razlike nemaju previše značenja za javne politike
 - ▶ Kontra marksističke teorije o ulozi države u održanju klasnih odnosa
 - ▶ Države su postale sličnije kada su politička gledišta u pitanju

Mandatni periodi ljevice

- ▶ Marksizam vs. Socijaldemokratija: prvo vlast pa onda korist za radničku klasu
- ▶ Napušta pretpostavke klasnog modela po na najmanje dva značajna načina:
 - ▶ Tvrdi se da je osnovni instrument uticaja na rezultate javnih politika stranačka kontrola izvršne vlasti
 - ▶ Jasna nezavisnost između sfere politike i sfere ekonomije, jer svaka klasa ima mehanizam da osvoji i vrši vlast
- ▶ Mandatni period ljevice opredjeljuju: niža nezaposlenost, veći socijalni rashodi i inflacija
- ▶ Castels: Zemlje nijesu postale slične, već su njihove međusobne razlike postale manje relevantne za kreiranje javnih politika

Mandatni periodi desnice

- ▶ Mandatni periodi desnice opredjeljuju: manje intervencionizma, manja potrošnja, manje fokusirana na rodnu ravnopravnost, niske nadnice i, stoga, niža inflacija
- ▶ Teorijski se mogu osloniti na proces modernizacije u odupiranju snagama promjene – proces industrijalizacije je doveo do pojave potreba koje se lako mogu zbrinuti kolektivnom akcijom koju organizuje država
- ▶ Ideologija je važna, ali najvažnija je konfiguracija klasne i stranačke političke u cjelini: će su sindikati slabi, desnica se može poslužiti politikom niskih nadnica; će ljevica vlada sa sindikatima koji prihvataju korporativizam i ograničenje nadnica, došlo bi do slučajnih ishoda
- ▶ Politički uticaj privilegovanog sloja zavisi od istorijskim i strukturnim snagama koje oblikuju partijski sistem: fragmentacije političke desnice

Institucionalna ograničenja

- ▶ Korporativizam – institucionalizacija klasnog sukoba
 - ▶ Tamo će su sindikati spremni usvojiti „obuhvatniji” stav, žrtvujući kratkoročne dobitke za dugoročnom javnom interesu, industrijske odnose je moguće pretvoriti u „igru pozitivne nule”
- ▶ Političko uređenje – unitarizam vs. Federalizam (+ plebisciti)
 - ▶ Federalizam je negostoljubiv prema socijalnog reformi:
 - ▶ Podjela ovlašćenja između centralne i lokalne vlasti bazirano na ustavnim odredbama zbog kojih je teže mijenjati pravila igre
 - ▶ Federalizam podrazumijeva proliferaciju poluga za suprostavljanje promjenama: gornji dom, veto, federalno sudstvo
 - ▶ Federalne jedinice često imaju neujednačene servise i politike
- ▶ Međunarodni uticaj – EU integracije

Teorije promjene javnih politika

„Takmičarske” teorije

- ▶ Teorija istorijskog institucionalizma
 - ▶ Teorija „probijene” ravnoteže (punctuated equilibrium)
 - ▶ Teorije ideacionih procesa
-
- ▶ Različito objašnjavaju odakle dolaze razlike među državama i kako dolazi do promjena javnih politika

Istorijski institucionalizam

- ▶ Ističe dugotrajni efekat (težinu) zaostavštine ranijih javnih politika na nove politike – inercija institucija
 - ▶ Istorijski konstruisane institucije i javne politike kreiraju značajna ograničenja koja utiču na ponašanje aktera koji su dio procesa kreiranja javnih politika
 - ▶ Političke aktivnosti aktera uslovljene su institucionalnom konfiguracijom vlade i partijskog sistema
 - ▶ Prepoznaje autonomiju aktera, ali i asimetriju u moći u kojoj preovlađuje zaostavština javnih politika
- ▶ Kritikuje teoriju „probijene ravnoteže” – većina promjena u javnim politika dešavaju se upravo izvan „kritičnih skretanja” (critical juncture)

Istorijski institucionalizam

- ▶ Zanemaruje važnost uloge ideja/aktera i ostavlja nekoliko pitanja neodgovorenim
 - ▶ Istorijski institucionalizam se veoma malo, ili skoro nimalo, ne bavi pitanje agenda-settinga i načina na koji se konstruišu problemi i pitanja koja donosioci javnih politika pokušavaju da riješe
 - ▶ Mnogo uspješnije specifikuje institucionalne mogućnosti i barijere nego što objašnjava izbor javnih politika unutar te strukture
 - ▶ Zanemaruje strateško ponašanje političkih aktera koji koriste kako bi ubijedili javnost i interesne grupe u potrebu alternativnih javnih politika

Ideacioni procesi

- ▶ Sve više autora je isticalo centralnu ulogu ideja i povezanih diskurzivnih procesa u politici i promjeni javnih politika
- ▶ Ideje na više načina utiču na promjenu politika na više načina:
 - ▶ Ideje učestvuju u konstrukciji pitanja i problema koji ulaze u agendu. Potencijalna agenda pitanja je sužena zbog limitirane pažnje političara, novinara i građana
 - ▶ Ideje mogu uzeti formu ekonomskih i društvenih pretpostavki koje ili legitimišu ili osporavaju postojeće institucije i javne politike. Npr. neoliberalizam je moćna paradigma u javnim politikama, bazirana na intelektualnoj/filozofskoj i ideološkoj pozadini
 - ▶ Ideje kreiraju javni diskurs kroz frejmovanje pitanja koje može da ubijedi kreatore politika, interesne grupe i populaciju da je promjena nužna

Ideacioni procesi

- ▶ Krosnacionalne razlike u kulturnim pretpostavkama o ekonomskim, političkim i društvenim faktorima može da objasni varijaciju i u javnim politikama – kultura/dominantne ideje mogu da djeluju restriktivno prema ponuđenim opcijama
- ▶ Frejmovanje i amplifikacija vrijednosti: konstrukcija reformskih imperativa se dešava kroz retoričke frejmove
- ▶ Akteri javnih politika su aktivno kreiraju i održavaju smisao i značenje politika/vrijednosti
- ▶ Amplifikacija vrijednosti odnosi se na izdizanje vrijednosti koje se smatraju bazičnim ali koje koje još nemaju snagu kolektivne akcije
- ▶ Širenje ideja je ograničeno institucionalnim silama: fragmetnacija moći + transnacionalni akteri

Teorija „probijene” ravnoteže

- ▶ Politički procesi su karakterisani dužim vremenskim periodima stabilnosti (ili inkrementalnih promjena) kada se politike ne mijenjaju previše
- ▶ Dramatične i iznenadne promjene dešavaju se u kratkom vremenskom razdoblju – kritične skretanja (critical junctures) i prozor šansi (window of opportunity)
- ▶ Stabilnost dolazi od limitirane pažnje koja dozvoljava samo manja odstupanja i tzv. „policy monopola”
- ▶ Stabilnost je prekinuta ili makroekonomskim faktorima ili naglom promjenom aktera da javne politike stave na drugi kolosjek

Literatura

- ▶ Castles, F. G. (2008). *Komparativne javne politike: primjeri poslijeratnih preobrazbi* (Zagreb): 65-87
- ▶ Béland, D. (2009). Ideas, institutions, and policy change. *Journal of European public policy*, 16(5), 701-718.